

meje šolske discipline; nasprotno — disciplina se tu še bolj ukorenini, ker se vse vaje izvršujejo pod učiteljevim vodstvom.

Kako naj učitelj ravná pri telesnih vajah, ima za to mnogo návoda v različnih knjigah. Naš (p. n.) gospod Klodič, vitez Sabladolski, c. kr. dež. šolski nadzornik, nam v učnih načrtih kaže več pravil pri uku v telovadbi (stran 229).

Poleg vsakojakih vaj, ki nam jih kaže učni načrt, naj se mladina vadi tekati, kajti s tem se pljuča krepčajo in širijo. Otroci šibkih, slabotnih staršev, ali otroci, ki imajo šibka prsa, naj vsaki dan malo, pa počasno in previdno tekajo, tako bodo jim prsa krepkejša. — Pri tekanji naj se trup drži rávno, in roke bolj mirno. Nog nij treba visoko vzdigovati; stopa naj se prav elastično na prste. — Usta naj bodo pri tekanji zaprta, diha naj se počasno skozi nos. Če je otroku vroče, naj se ne usede, ampak naj počasi hodi in se ohlaja. Po dobro uredjenih telesnih vajah otroci postajajo ugibčni in trdnješi, ter dobivajo pogum in up v samega sebe, ter so pravo veselje staršev in učiteljev. — Gójimo tedaj dobro uravnane telesne vaje!

Anton Leban.

Nekaj o zemljepisi.

(Dalje in konec.)

3. Kaj naj se učé otroci iz zemljepisa? Sploh se dá na to odgovoriti: Svoje stanovališče naj poznavajo v zvezdoznanskem, prirodoznanskem in političnem oziru. Nihče, ki hoče veljati za omikanega človeka, ne more biti neveden v zemljepisi, in vsakemu najbliže vprašanje je: kdo si, kaka je zemlja, na kateri bivaš i. t. d.? Povejmo pa to z besedami š. in u. r. z 20. avgusta 1870. l., kjer v §. 58. beremo: „Zemljeznanskemu in „zgodovinskemu uku je nálog, z ene strani s poznavanjem domače zemlje ter najvažnejših „osod avstrijske države in prebivalcev njenih buditi ljubezen k domovju in očevo in „udanost cesarju in cesarskemu rodu, z druge strani s prvotnimi pojmi o svetoznanstvu „duševni obzor širiti in srce blažiti“.

Smoter zemljeznanskega uka je: „pregledno znanje svojega domovja in svoje očevo in po naravoslovskih in krájevnikih, narodopisnih in političnih razmerah; znanje o najvažnejših stvaréh vse Evrope in ostalih delov svetá s posebnim ozirom na tla, kakoršna so po nekod, razum najnavadnejših prikazov, ki nastajajo iz podobe, stanja in premikanja naše zemlje. Začetek temu uku je domačega kraja ter njegovega obližja načrtek, kateri se učencem pred očmi polagoma razvija; k temu se počasi dostavlja toliko, da učenec naposled do dobrega umé zemljevid“. Tako šol. in učni red. Navod, ki ga je sestavila deželna učiteljska konferencija za vsako vrsto šol, pové, koliko se tega nauka jemlje po jedno- in večrazrednih ljudskih šolah.

4. Kako naj se poučuje v zemljepisi. Nauk iz zemljepisa naj daje otrokom sliko zemlje in nje prebivalcev vso in pregledno. „Slika pa je prevelika in se ne more na jedenkrat pregledati, naj se tedaj naslika zdaj ta vrsta, zdaj ona; vsaka taka vrsta naj bo za se dovršena, vse vkupaj naj pa predstavljajo vso sliko. Da ni vse zmedeno in je popolno posamezno kakor tudi vse skupno, potreba je, da se risa le bistveno, in označujoče pri vsaki vrsti. Je n. pr. taka, kakor je pri kaki zbirki slik, ki ima predstavljati zgodovino slikarstva; zadosti, da je od vsacega slikarja le kakih dvoje slik, ali teh označujočih, in da je zbirka primerno urejena, potem bode moč, vse pregledati; zbirka dasiravno majhna, vender ugaja namenu“. Drže se tega pravila, kaže se nam dvoje poti: 1. Zemljo gledamo kakor celoto, na nji se nam kažejo posamezni deli — zemeljske celine in morja, — potem se nam predstavljajo države, in tako pridemo od stopnje do stopnje

k posameznemu do domovine. 2. Ali začnemo z domovino, z domačim krajem, potem prestopimo k okrajnemu poglavarstvu, h kronovini, k avstrijski državi, potem pride splošni pregled evropskih držav, bistvene reči v morjih in drugih delov svetá, na primernem kraju pa vpletamo nekaj o neznanstvu. Prva metoda, analitična, pa tudi druga, sintetična, ima nekaj za se, a tudi zoper se. Analitična metoda je po učnih knjigah za zemljepis v srednjih šolah in tam je menda na svojem mestu; a vender ga ni ljudskega učitelja, ki bi tako učil zemljepis; vsi se bodo menda držali sintetične metode. Kakor povsod tako veljá tudi pri zemljepisi: od znanega do neznanega, od daljnega do bližnjega. Ko bi otroku predstavili pri prvem poučevanju ves svet, morali bi si vse, kar mu pripovedujemo, le zapomniti; deloval bi pri njem le spomin; razumeti bi pa tega ne mogel. Ako pa otroku razkazujemo okolico, zadobi prve pojmove iz zemljepisa po nazoru, in se uči brati zemljevide. Pri domačem potoku spozná vir in ustje, desni in levi breg; pri znani gori vidi vznožje, rebri in vrh. Kar se v domačem kraju prideluje ali izdeluje, mu kaže prirodnine in obrtnijsko blago. Primerjaje domač potok razume reko, porečje; pri ribniku si misli jezero, morje, zaliv, otrov, polnostrov, morsko in zemeljno ožino. Otroci radi poslušajo tako razumno poučevanje, kar se jim razlaga, ter hoté zmirom slišati kaj novega.

5. Zemljevid pri poučevanju zemljepisa. Pripomočki pri zemljepisnem pouku so zemljevidi in zemeljska obla. Zemljepis se ne more učiti brez zemljevidov; a mi hočemo otroke še pripraviti, da bodo znali brati na zemljevidi. — Popiše se najprej domač kraj, potem domača županija. Otrok naj potem spozná kraje svetá; solnce je uže večkrat videl vzhajati in zahajati; lahko si je zapomnil kraj, kjer solnce stoji zjutraj, opoldne in zvečer. Bližnje kraje tudi pozná in lahko si zapomni, na kateri strani svetá so. V šoli naj nariša učitelj uže znani kraj, sredi table naj bo domač kraj, na konceh table naj pa zapiše strani svetá. V pričo otrok naj potem zvrši učitelj sliko domačega kraja. Tabla naj stoji na stojali tako, da je zgor sever, spodaj jug, na desnem kraju vzhod a na levem zahod, in učitelj lahko opomni, da so zemljevidi tudi tako izpeljani; ko pa hočemo presoditi, kako leží kraj za krajem, položimo zemljevid na ploskev tako, da nam zgornji rob sever predstavlja. Tako naj nastane pred otroci okraj, in zdaj je čas, da se začénja z deželo (kronovino).

Treba je še otrokom dopovedati zmanjšano mero ali omaljeno merilo. Na videz je to težko, le treba je to prav začeti. Ko je učitelj na sredi table domač kraj narisal in okoli tega krog potegnil, lahko pové, da je vas 1 uro daleč od tod, mesto B. pa 2 uri; učenec lahko razume, da je tabla prekratka, da bi kraje tako daleč postavil, kakor so v resnici. Kako si tukaj pomagamo? Mi lahko rečemo, prst ali palčica pomeni 1 uro dolgosti. Ako je imenovani kraj 1 ali več ur od nas, narisamo ga jedenkrat ali dvakrat tako daleč, kakor je prst ali palčica dolga. Otrok vidi tukaj, da se ohrani zmirom pravo dolgost za daljave, in to pa je pglavitna stvar, za kar gre tukaj.

Ali naj tudi otroci zemljevide risajo? Veliko vredno je to, ako jih navadimo, da narisajo deželo s prostimi črtami. Dotična podoba se jim toliko globokeje v spomin vtisne. Zemljevide do dobrega izdelovati je menda preveč zamudno, a tudi namenu ne ugaja posebno.

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XIII. 1855. »S predragim slovníkom vred, se mi zdí, — Da Vodnikov duh se zdaj v novo glási« — poje kolednik v Novicah gospodarskih, obertnijskih in narod-